

На български език:

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИ ПО:

Диференциран списък публикации от 2013 до 2020 г.

(след заемането на длъжността „главен асистент“ в КМНЦ)

Монографии:

1. Рашева, И. Възрожденският ни анахроничен „разказ“ за покръстителната мисия на св. св. Кирил и Методий в България. С., 2020, ISBN 978-619-7373-77- 6

“Възрожденският ни анахроничен „разказ“ за покръстителната мисия на св. св. Кирил и Методий в България“ проследява от няколко гледни точки метаморфозата на средновековния анохронизъм във възрожденска митологема. Изследва проникването на анахронизма-митологема за участието на св. Кирил и св. Методий в българското покръстване във възрожденската ни историография през XVIII и XIX в. Доказва, с текстови материали от тогавашната ни публицистика, че през Възраждането се отделя нов жанр – слова, произнасяни на 11 май в прослава на Кирил и Методий, и се спира на онези от тях, които съдържат същата легенда. Особено всеобхватно разглежда анахронизмът като конструкт във възрожденската литература, като работи с текстове от различни жанрове на лириката, епоса и драмата, както и с преводни творби. Трудът излиза от рамките на литературно-историческото дирене и се превръща в интердисциплинарно културологично изследване със заключителната глава - анализ на проникването на същия анахронизъм-митологема във възрожденското ни изобразително изкуство: в стенописи, литографии, картини, скици, икони и илюстрации от XIX – XXI в.

Самостоятелни статии:

1. Теодосий Бывальцев и Григорий Цамблак (литературен паралел). – В: Научни диалози. Сборник, посветен на 10 - годишнината от научното партньорство между Филологическия и Философския факултет на университетите във Велико Търново и Ниш. В. Търново, 2013, с. 116 – 124.

Настоящата статия визира литературния паралел между “Сказание об исцелившем хромце” от Т. Бывальцев и “Житие на св. крал Стефан Дечански” от Гр. Цамблак. Тя доказва, че Т. Бывальцев е използвал като идеен и книжовен модел не само Цамблаковите творби “Похвалното слово за Петър и Павел”, “Слова за Сиропустна събота” и “Слово за Велики четвъртък”, но и неговото “Житие на св. крал Стефан Дечански”.

2. Мотивът за човекоядството в някои балкански средновековни текстове - религиозни и културни аспекти. - В: Балканите – език, история култура. Т.3, В. Търново, 2013, 263 – 272.

Настоящата статия защитава тезата, че мотивът за антропофагията в някои средновековни авторски балкански текстове има общ генезис и прави съответните изводи как тези текстове идентифицират цивилизоваността чрез санкционирането на антропофагията като опасност или езичество. Човекоядците се възприемат като земни представители на хтоничните сили. Те са общество в обществото – “другост”, заплаха за останалите, затова се асоциират с дивото и нецивилизованото; с юдеите и езичниците. Така се изгражда парадигмата човекоядци – нецивилизовани (различни) хора – езичници. Преводите на текстове, съдържащи мотива за антропофагията, в България между X и XII в. са доказателство за стремежа на тогавашните книжовници да “подредят” хаоса, да възвърнат реда и за пореден път да подчертаят, че с Божията помощ винаги може да се стигне до спасение.

3. Идеята за Третия Рим като път на европеизацията, преминаващ от българската до руската книжнина през XIV – XVI в. – В: Пътища и пътеки на европеизма. С., 2013, 154-160. ISBN 978-619-00-0013-6

Идеята за Трети Рим-Търново вероятно е възприета в България още по времето на Симеон Велики, но достига своя апогей пет века по-късно - през седемдесетте години на XIV в. - тогава Търново се слави не само като българска столица, но и като идеен център на православието. Проследяването на някои нейни проекции в староруската книжнина помагат да се направи извода, че тя действително заема определено място и в духовния руски свят (макар и с държавно-политическа украска). По всяка вероятност книжовното ѝ пътуване от Търново до Москва през XIV в. е заслуга на българските последователи на Патриарх Евтимий.

4. Етносъхранителната функция на не/истината в Паисиевия разказ за славянските първоучители. - В: Научни трудове на ПУ. Т.50, Кн.1, Сб. А, 2012, Пловдив, 2013, 153 – 167. ISSN 0861 – 0029

Изследването разглежда само един щрих от културния пласт на „История славянобългарска”, а именно етносъхранителната функция на разказа за св. Кирил и св. Методий в главата, озаглавена „За славянските учители”, която може да бъде интерпретирана контекстово чрез анахронизмите във вариативния топос за покръстителната мисия на св.Методий в България.

5. Тема личности ослепленного владетеля в Цамблаковом житии святого короля Стефана Дечанского и его рецепция в русской рукописной традиции. – В: Русское слово на Балканах, Шумен, 2013, 267 – 272. ISBN 978-954-400-566-5

“Житие на свети крал Стефан Дечански” от Григорий Цамблак е създадено в края на XIV или самото начало на XV в. То е свързано с утвърждаването на светителския култ към Стефан Урош III. Настъплението на османските завоеватели през XV в. събужда у южните славяни необходимост от създаване на култ към личността на владетеля изобщо, той става еманация на вярата в Бога и държавата и се възприема лесно в Русия, в този си вид, през XVI в. Тогава откъси от Цамблаковото житие влизат частично в руски авторски и съставителски текстове. Настоящото изследване хвърля допълнителна светлина върху възприемането на това произведение в Русия, опирайки се на местния паралелизъм с темата за ослепения владетел.

6. Агиографски черти в образа на Неофит Рилски в романа „Слово за Зографа Захарий” от Владимир Свинтила. – В: Име и святост. София, 2014, 171 – 189. ISSN 1311-493X

В началото на 80 – те години на XX в. Владимир Свинтила публикува романа си „Слово за Зографа Захарий”. Литературното търсене в т.н. християнско-историческа тематика е характерно за предходните две български десетилетия, но всъщност романът е писан именно тогава, самото му отпечатване е по-късно. В образа на Неофит Рилски се откриват типично агиографски черти. Настоящият труд прави успоредно четене на текста с Пространното житие на св. Константин Кирил Философ.

7. Концептът за участието на първоучителите св. Кирил и св. Методий в българското покръстване у Добри Войников. – В: Преславска книжовна школа. Т.14, Шумен, 2014, 511 – 522. ISBN 978-619-00-0138-6

Концептът за участието на Кирил и Методий в българското покръстване у Войников несъмнено е заимстван от Паусий и е подчинен на утилитарните за Българското възраждане схващания за значимостта на родното в исторически план. Родното, което може да издигне духовно и да окрили довчерашните роби. Настоящият труд разглежда девет Войникови произведения от родовете епос, лирика и драма.

8. Житие святого короля Стефана Дечанского Григория Цамблака и его рецепция в русской рукописной традиции. - В: Tradycja bizantyjskie. Romantyzm i inne epoki, red. Edward Kasperski, Olaf Krasowski, Warszawa: Wydział polonistyki UW, 2014, 275 – 283. ISBN 978-83-64111-56-3

“Житие на свети крал Стефан Дечански” от Григорий Цамблак е създадено в края на XIV или самото начало на XV в. То е свързано с утвърждаването на светителския култ към Стефан Урош III. През XV в. Ферापонт Обухов прави препис на творбата. Този препис е известен като Волоколамски и цял век се контаминира в руски авторски и съставителски текстове. Откъси от него влизат частично в Руския хронограф от 1512 г., в Никоновския летописен свод от 1526 г. и в Първия Остерманов том на Илюстрирания летописен свод от 1570 г. Настоящото изследване доизяснява интерпретацията му и възприемането му в Русия.

9. Триизмерната митологема за св. Методий като покръстител /история – литература -изобразително изкуство/ в примери: П. Хилендарски, Добри Войников, Йозефина Турноградска, Николай Павлович. – В: Кирило-Методиевски четения, 2015. С., 2015, 63-78. ISBN 978-954-07-4007-2

Паисий използва анахронизма с разказа за покръстването на Борис I от св. Методий в „История славянобългарска“. За него отстояването (България е под турска власт) може да се опре на авторитета на Кирил и Методий и гордостта от великото им изначално дело. Войников включва Паисиевия разказ за покръстването в девет свои творби. Първите три от тях спадат към епоса и могат да бъдат определени жанрово като исторически съчинения. Изследването ги разглежда успоредно с няколко картини и скици на Николай Павлович, свързани отново с покръстването на св. княз Борис от св. Методий.

10. Концептът за участието на първоучителите св. Кирил и св. Методий в българското покръстване във възрожденската ни историография (XVIII в).- В: Преславска книжовна школа. Т.15, Шумен, 2015, 264 – 271. ISBN: 978-619-00-033

Възраждането е онзи период от историята ни, който се свързва с промените. Българите и мирогледът им вече не са същите. Ражда се нацията. Първият корпус от исторически трудове (историите на Паисий Хилендарски, Йеромонах Спиридон и анонимната Зографската история) са типични митостроители. „История славянобългарска“ от Паисий представя св. Методий като духовен учител на княз Борис. Йеромонах Спиридон твърди, че св. Кирил взема лично участие в българското покръстване в Цариград, а анонимният зографски съставител разказва, че св. Методий изпраща княз Борис в Цариград, за да се покръсти. Изследването разглежда тези твърдения като вторични митологеми, защото те помагат, по свой начин, на новата българска нация да намери своето място сред останалите християнски такива.

11. Почитането на св.св. Кирил и Методий след Втората световна война. - В: България във Втората световна война и следвоенна Европа, Хасково, 2016, 123-129.

ISBN: 978-619-7240-21-4

*Обект на изследването е почитането на светите братя Кирил и Методий след 09.09.1944 г., когато празникът се отбелязва тържествено в училищата и с всенародна манифестация под името **Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост**, а 11 май се почита само по църковния календар до 1990 г.*

12. Концептът за участието на св. Кирил и св. Методий в Българското покръстване във възрожденската ни историография / XIX век/. – В: LIMES SLOVACUS. Славянството – граници на общността, Шумен, 2016, 280-288. ISBN: 978-619-201-089-8

Св. Методий е посочен като пряк покръстител на българите в по-голямата част от трудовете на българските модерни историографи от 19 век. Това може да ни доведе до неподлежащия на съмнение извод, че за възрожденските ни историографи до Освобождението бъдещото освобождение (България е под турска власт) се опира на авторитета на Кирил и Методий и гордостта от великото им дело.

13. За словото на св. Кирила и Методия, изречено от Кузмана Шапкарев в Кукуш на 1866 г. - В: Образ, мит, текст. С., 2016, 49 – 62. ISSN: 1311- 493X

Статията разглежда „Слово на св. Кирила и Методия”, изречено от Кузман Шапкарев, в град Кукуш - на 11 май 1866 г. като текст, вдъхновен от произведенията на Добри Войников, които включват възрожденската митологема за покръстването на българския народ от самия св. Методий.

14. Рассказ Паисия Хилендарского о христианизации Болгарии и русская историография.- В: Современные проблемы археологии. С. Петербург, 2016, 334 – 345. ISBN 978-5-336-00196-9

Целта на настоящето изследване е да разгледа само един щрих от културния пласт на „История славянобългарска”, а именно етносъхранителната функция на разказа за св. Кирил и св. Методий в главата, озаглавена „За славянските учители”, която има политически смисъл и множество късни проекции. Предлага се за размисъл хипотезата, че Паисий заимства идеята за отъждествяване на св. Методий с живописеца Методий от Д. Ростовски. Разглеждат се няколко труда от руските историографи от началото на XX в. до Освобождението на България, които експлицират все още съществуващия интерес към анахронизма за христианизацията на България от св. Методий.

15. Подновеният възрожденски анахронизъм за покръстването на Борис Първи в два разказа от поредицата на Художествена библиотека „ Древна България”. – В: Преславска книжовна школа, Т. 16, Шумен, 2016, 240 – 249. ISBN 978-619-00-0570-4

Подновеният анахронизъм, свързан с Кирило-Методиевата традиция, битува и след Възраждането – облечен в нова, по-модерна рамка, но носещ същото послание – в трудни исторически времена една нация винаги има нужда от месианистичните си митологеми. Настоящото изследване поднася анализ на „Божият съдъ” от Георги Караиванов и “Легенда за царь Бориса” от К. Петканов: две творби, отпечатани в библиотека „Древна България“ в този контекст.

16. Вариативният топос за покръстването на българите от светите равноапостоли Кирил и Методий в старобългарската книжнина и някои негови възрожденски проекции. – В: Трети международен конгрес по българистика. Кръгла маса „Кирилометодиевистика”. София, 2014, 67 – 82. ISBN 978-954-07-328-4

Настоящото изследване поднася разсъждения за митотворчеството, което съществува във вариативни топоси. Пример е „грешката“ на Паусий Хилендарски в „История славянобългарска“ със съпадението на името на художника и първоучителя Методий. Легендата с идентичното име, разказана от Орбини и Бароний (позната им от Хронографията на Продължителя на Теофан и Хрониката на Псевдо-Симеон от X в.) е удобен извор за възрожденските интерпретации.

17. Легендата за българското покръстване във възрожденските ни слова, произнасяния 11 май . – В: Вярa и култ. София, 2017. 231 – 243. ISSN 1311 – 493X

Легендата за прякото участие на св. Кирил и св. Методий в покръстването ни има духовнообединяваща сила, която се трансформира в политическа опора в годините преди Освобождението. Ето защо настоящият труд разглежда появата и интерпретацията ѝ в празничните слова, произнасяни пред публика на 11 май.

18. За литературната миграция на приказката „Борис, първи християнски цар на българите” от Йозефина Турноградска. – В: Мултикултурализъм и многоезичие. София, 2017, 169 – 175. ISBN 978 – 619 – 00- 0651- 0

Чрез труда на Шафарик „Славянски древности”, публикуван през 1837 г. и добил широка популярност във всички славянски държави, митлогемата за покръстването на хан Борис от св. Методий преминава и в другите славянски литератури от това време. Тя става основа на историческата приказка „Борис, първи християнски цар на българите”, написана от Йозефина Турноградска и отпечатана през 1852 г. в Загреб. Това е началото на проникването на нашия анахронизъм за покръстването, който е особено актуален през Възраждането, като мотив в новата европейска художествена литература.

19. Няколко литературни произведения, посветени на 1000-годишнината от успението на св. Климент Охридски. – В: Преслава книжовна школа, Т. 17. Шумен, 2018, 307– 317. ISBN 978-619-068-7.

Настоящото изследване разглежда няколко поетични литературни произведения, посветени на св. Климент Охридски през 1916 г., когато в страната ни тържествено се почита 1000-годишнината от неговата смърт. Те излизат в „Цариградски вестник”, когато България е въвличена в Първата световна война и отново се бори за етническото си и териториално обединение. Освобождаването на Охрид възвръща с пълна сила българската национална гордост. Образът на св. Климент Охридски, живял и работил там, се превръща в онази историческа фигура, която обединява старото средновековно и новото модерно величие на духа и царството ни.

20. 1000-годишнината от Успението на св. Климент Охридски в българската менталност. – В: Св. Климент Охридски в културата на Европа. София, 2018, 792 – 808. ISBN 978 – 954-9787-32-0.

Изследването изяснява мястото, което заема отбелязването на 1000-годишнината от смъртта на св. Климент Охридски в националната ни менталност. Прокараната в цялото изложение идея за инспирирането на празника от българската интелигенция и отразяването му отново от нея в следосвобожденската ни литература е подкрепена с многобройни примери. С разгледаните различни по жанр литературни текстове, създадени около 1916 г. (слова и речи от периодичния печат, поетични и белетристични произведения на известни български интелектуалци като Васил Друмев, Иван Гошев, Иван Снегаров, Иван Вазов, Стилиян Чилингиров, Евтим Спространов), авторката визуира разликата в менталното възприемане на фигурата на св. Климент Охридски през Средновековието и в годините на Първата световна война, разчетена в новата конотация на образа спрямо тази, позната от Житието на Теофилакт Охридски.

21. Евтим Спространов за св. Климент Охридски. Прочити. – В: Писменост. Книжовници. Книги. Шумен, 2018, 71 – 79.
ISBN 978-619-201–213-7.

Настоящото изследване има за цел да разгледа публикациите на Евтим Спространов, посветени на св. Климент Охридски в периода от 1916 до 1926 г. – „Свети Климент Охридски”, „Свети Климент”, „На път за цар Борис” и „Какви завети ни е оставил свети Климент” почти сто години по-късно, когато отбелязваме 1100 годишнината от Успението на св. Климент Охридски; да ситуира фигурата на един от първите славянски учители в менталността на българина като покровител на Охрид и цяла България в началото на XX в.; да установи до каква степен тази фигура носи възрожденска митологична конотация.

22. За прикаквата „Борис, първи християнски цар на българите” от Йозефина Турноградска. – В: Язык и ментальность в диахронии. г. Владимир, Русия, 2018, 435-442. ISBN 978 – 5 – 8311 – 1094 – 4

Митологемата на Паисий Хилендарски за българското покръстване става основа на историческата приказка „Борис, първи християнски цар на българите”, написана от Йозефина Турноградска и отпечатана през 1852 г. в „Зора югославянска. Забавник за годину 1852 от Радослав Разлага” в Загреб. Константин Петкович попада на тази публикация съвсем случайно, среща се с авторката и рецензира творбата ѝ / Цариградски вестник от 29 август, 1852 г., бр. 136/ и през същата година я превежда. Този негов превод е частично публикуван и рецензиран от Хр. Даскалов /Цариградски вестник от 13 юни, 1853 г., бр. 125/.

23. По въпроса за избора на св. Климент Охридски за патрон на СУ-статии в периодичния ни печат (1936-1941 г.) - В: Полетата на етнологията. С, 2018, 90 – 100, ISSN: 1311-493X

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ е първият български университет. Неговата история е свързана с просветната традиция на българския народ. В Правилника на Университета от 1905 г. за пръв път е записано, че 25 ноември, денят на св. Климент Охридски, става патронен празник на Алма Матер. От началото на 1935 г. Софийският университет официално започва да носи името на своя патрон. В периода 1936 – 1941 г. в периодичния ни печат излизат няколко статии (на М. Арnaudов, Ив. Раев, Б. Недков, Г. Пашев). Настоящият труд има за цел да разгледа значението им като рефлексия във времето, когато дори изборът на патрон на Алма Матер е обвързан исторически и политически с конкретни събития и традиции.

24. Св.св. Кирил и Методий – предтечи на Златната епоха /рамисли върху няколко творби на Иван Вазов/. – В: Преславска книжовна школа, Т. 18. Шумен, 2019, 311– 317, ISSN 2603-4522

Митологемата-анахронизъм на Паусий Хилендарски за кръщението на българите пряко от св. Методий влиза в творчеството на много български възрожденски автори и е разработвана като фабулен конструкт в различни жанрови форми. Интересно е, че се ползва дори от Иван Вазов. Настоящата работа се спира на няколко малко известни Вазови творби, в които, чрез този конструкт, св. Кирил и св. Методий се възприемат като кръстители, предтечи на Златната епоха на България и спасители на нацията ни в по-късно време.

25. Интересът на Н. Райнов към св.св. Кирил и Методий. – В: Юбилеен сборник в чест на проф. П. Пенкова. Шумен, 2019, 336 – 343. ISBN 978-619-201-302-8

Интересен и неразгледан до този момент е фактът, че Н. Райнов проявява интерес към личностите на св. св. Кирил и Методий и делото им като първоучители-апостоли. Дори пише книга „Светите братя“, която, за съжаление, днес не фигурира в няколкото поредици издадени събрани негови съчинения. Настоящето изследване разглежда два Райнови разказа – „Равноапостолите“ и „Братя“, както и Райновите интерпретации на картините на Николай Павлович, свързани конкретно с покръстителната мисия на св.св. Кирил и Методий в България.

26 . За културната конотация на образите на Кирил и Методий в химна на Ст. Михайловски. – В: Митове. Стериотипи. Мистификации. С., 2019, 242 – 250, ISSN 1311-493X

Стихотворението “Кирил и Методий”, по-известно като „Върви, народе възродени...“ е написано през 1892 г. от Стоян Михайловски в Русе. Колкото и познат да ни е текстът му днес като химн, а може би точно по тази причина, не обръщаме достатъчно внимание на културната конотация на образите на св.св. Кирил и Методий в него, а тя е богата и умишлено търсена. Авторът го доказва в настоящото изследване.

27. Представата за Гроба Господен. Наблюдения върху йерусалимски от фонда на РИМ - Варна. – В: Преславска книжовна школа, Т. 19. Шумен, 2019, 301– 313.

ISSN 2603-4522; ISSN 2603-4530

Настоящото изследване разглежда проблема за донесените през Възраждането в България от поклонници йерусалимски. Тези богати картини /отделяме ги с това название от типичните икони/ са прочит на текстовете на Свещеното писание и дават представа за обектите по поклонническия път. В центъра на всяка една от тях винаги и нарисуван Гробът господен – в църквата на Възкресението, построена от св.св. Константин и Елена в Йерусалим. В труда се ползва снимков материал, предоставен от РИМ – Варна.

28. За една йерусалимския от 19 век с образите на св.св. Кирил и Методий. – В: Култура на пътуването в Европейския Югоизток. София, 2020, 471 – 480, ISBN 978-619-7179-31-2

Особено интересно явление, на което се натъква авторът на настоящата статия, е наличието на иконно изображение на св.св. Кирил и Методий в една йерусалимския, подарена от български възрожденски поклонници на Ресавския манастир. Такова до този момент не е забелязано и коментирано в съвременното ни изкуствознание. Йерусалимската дата от 1869 г. и е реставрирана от Соня Тодорова през 1984 г. като дипломна работа, с научен ръководител Иван Иванов.

29. Възрожденско. Национално. Неканонично. В: Проглас, 2020, №1, 95-101.

ISSN: 0861-7902

Настоящият труд поднася размисли за самочувствието на възрожденските българи, които държат вече /през 19 век/ йерусалимските им да съдържат икони с „български светци“, както включват св. Георги Нови Софийски, св. Никола Нови Софийски, св.св. Кирил и Методий и т.н. От една страна това показва народностното им самочувствие, от друга - желанието им домашната йерусалимския да бъде визуална библейска енциклопедия.

30. Донесени от Светите земи. – В: уводна статия към колективен албум /футляр/ Донесени от Светите земи. КМНЦ. С., 2019, ISBN 978-954-97-87-37-5

Една от най-богатите колекции в България от възрожденски йерусалимски и щампи, донесени от поклонници от Йерусалим и Света гора, е притежание на Варненския исторически музей. Двадесет експоната от тази колекция гостуват на КМНЦ в София през месец май, 2018 г. и са показани в Централното фоайе на БАН с кураторството на Ивета Рашева. Изложбата предизвиква огромен интерес и е отразена като празнично културно събитие от много медии. Ето защо, в следствие, между РИМ – Варна и КМНЦ-БАН-София се сключва /благодарение отново на куратора/ Договор за предоставяне на права за ползване на фотографите на същите експонати (13.06. 2018 г.) и за отпечатването им, с кратка информация (текст:Ивета Рашева), в албум-футляр.